

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ З МЕТОЮ ЗРОСТАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

*Троїцька О.О., к.б.н., с.н.с., Белоконь К.В., к.т.н., доц.,
Манідіна Є.А., к.т.н., доц., Ткаліч І.О., асист.,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
troitskaya2012@gmail.com*

На початку ХХІ століття в Україні створюється нова система вищої освіти, орієнтована на входження у світовий освітній простір. Цей процес супроводжується суттєвими змінами у педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки наголошено: «Модернізація і розвиток освіти та науки повинні набути випереджального неперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються у світі й Україні». Необхідність екологізації освіти підкреслюється в таких документах, як Концепція екологічної освіти України, Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ ст.), Основні напрями державної політики в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

У швидкозмінних умовах розвитку цивілізації у розвитку системи вищої освіти спостерігається всезростаюче зміщення центру ваги до орієнтації на самоцінність людської особистості як мети, а не засобу соціального та економічного розвитку. Розвиток людської особистості виступає своєрідною точкою відліку у балансі між соціальним, екологічним та економічним розвитком у єдиній структурі сталого розвитку цивілізації і є важливою стратегією становлення і розвитку системи вищої освіти в Україні.

Загострення екологічної кризи вимагає суттєвих зрушень в системі освіти на шляху розвитку екологічної культури та свідомості. Активна екологічна позиція особистості як складова екологічної культури має стати мірилом практичних дій кожної людини у сфері природокористування, певною запорукою порятунку довкілля і забезпечення сталого розвитку держави та поступу людської цивілізації.

Суть екологізації вищої освіти полягає в тому, щоб майбутні фахівці різних спеціальностей усвідомлювали пріоритетні загальнолюдські цінності, щоб вони знали про основні джерела порушення природної рівноваги. Все це виходить з того рівня загальнодержавної культури, який закладено було освітою і вихованням. Виділяються три рівні екологізації освіти: внутрідисциплінарна - інтеграція екологічних уявлень у рамках конкретної галузі науки; міждисциплінарна - формування спеціально-екологічних галузей; проблемна - інтеграція різних галузей сучасного наукового знання для вирішення локально-регіональної і глобальної екологічної проблеми.

Екологізація вищої освіти в цілому та технічної, зокрема, має проходити в контексті стратегії сталого розвитку суспільства і держави. Сталий розвиток

вищої освіти з притаманними їй особливостями, індивідуальністю майбутнього фахівця, усіх без винятку суб'єктів освітнього процесу можливий та ґрунтується на довічних цінностях, нормах справедливості, індивідуальних та особистісних відмінностях, виходить із сутності вищої освіти, її феномена, як важливішої інституції суспільства, що є підґрунтям якісного життя сучасного та наступних поколінь. При цьому завдяки власним зусиллям і не за рахунок майбутніх поколінь, а також без позбавлення їх можливостей задовольняти власні потреби. В процесі вдосконалення екологізації вищої технічної освіти, необхідно діяти на всіх трьох рівнях. Виходячи з всього вищевикладеного, пропонуємо наступні напрямки поглиблення процесу екологізації підготовки фахівців технічних спеціальностей:

1. Формування екологічної свідомості особистості.

Шляхом формування на основі певних екологічних знань, сукупності норм, зразків поведінки та діяльності щодо природних об'єктів. Під формуванням екологічної свідомості розуміється системне особистісне утворення, яке виступає нормативним регулятором гармонійної взаємодії людини з природою і виявляє себе в системності екологічних знань; ціннісному ставленні до природи, в основі якого лежить усвідомлення людства як частини біосфери; екологічно доцільному характері окремих дій людини в природі і природокористуванні загалом.

2. Проникнення екологічних уявлень у систему сучасних технічних дисциплін.

Екологізацію навчального процесу треба формувати не тільки як обов'язкове вивчення екологічних дисциплін та максимально можливе змістовне наповнення усіх інших дисциплін екологічними знаннями, а ще як новий сенс і домінуючу мету усього навчального процесу загалом. Необхідно концептуально змінити акцент: не "вбудовувати" екологічні знання у фахову освіту, а внести відповідні корективи у модель підготовки фахівця, котра виконує роль системотвірного чинника організації змісту і характеру навчального процесу, а також є основою для оцінки та аналізу рівня підготовки спеціалістів. Це зумовлює необхідність збалансованого застосування таких засобів реалізації концепції, як лекційно-консультативна взаємодія з викладачем, науково-дослідна робота з науковим керівником та інноваційно-підприємницька взаємодія з представником виробництва тощо.

3. Самостійне опанування майбутніми спеціалістами поряд з загально-професійними необхідних обсягів екологічних знань.

Навчати самостійно набувати необхідні знання і застосовувати їх на практиці; самостійно критично мислити, уміти побачити виникаючі в реальній дійсності екологічні проблеми і шукати шляхи раціонального їх вирішення, використовуючи сучасні технології, грамотно працювати з інформацією тощо.

Розробка у електронному вигляді логічно структурованого та комплектного навчально-методичного матеріалу, що покращує умови для самостійного опанування дисциплін екологічного спрямування; різноманітні

засоби самотестування; засоби виконання завдань та оцінювання незалежно від людського фактора; забезпечення реальної участі в науковій роботі.

4. Неперервність і наскрізний характер процесу підготовки майбутніх фахівців технічних спеціальностей з формуванням екологічної свідомості.

Шляхом впровадження, у навчальний процес протягом усіх п'яти з половиною років навчання, новітніх комп'ютерних технологій, які допоможуть студентам різних спеціальностей оволодіти необхідними знаннями, уміннями й навичками у сфері охорони та захисту довкілля. Це забезпечується широким спектром дисциплін цього циклу та відповідною організацією навчального процесу. Він передбачає раціональне, науково вивірене поєднання лекційних і практичних занять, а також лабораторних робіт з дисциплін природничого циклу та екологічного спрямування. Крім того, змістом основної частини інших дисциплін передбачати в навчальній діяльності студентів широке використання екологічних знань і вмінь, їхнє застосування є також бажаним при виконанні курсових, бакалаврських і магістерських робіт та проектів.

5. Формування екологічної компетентності молодого фахівця як цілісної соціально-професійної властивості його особистості.

Потрібно за допомогою експертів уточнити перелік і зміст професійних задач, відобразити вимогу формування екологічної компетентності як складової загальної соціально-професійної компетентності фахівця.

Стимуляція під час навчання вмотивованості студента до набуття особистісного знання. Результатом особистісного, суб'єктивованого засвоєння знань студентом є формування у нього компетенцій, котрі у сукупності визначають кваліфікацію випускника, його фаховий операційно-технологічний арсенал, котрий він може використати у професійній діяльності.

За сучасних умов руйнівного антропогенного впливу на довкілля, кваліфікаційний підхід до визначення кінцевої мети підготовки фахівця трансформується у компетентнісний, за якого кінцевим результатом навчання має бути компетентність як якість конкретної особистості, котра не лише знає, що і як потрібно робити, а й розуміє, чому саме так варто робити з огляду на можливі наслідки фахової діяльності і усвідомлення особистої відповідальності за ці наслідки. Ціннісно-сміслові та емоційно-вольові властивості особистості сприяють перетворенню здобутих компетенцій на компетентність випускника навчального закладу.

Таким чином, екологічна компетентність – це сукупність екологічних компетенцій, отриманих внаслідок навчання у вищому навчальному закладі, яка заснована на цих компетенціях, інтелектуально та особистісно зумовлена інтегральна соціально-професійна властивість випускника. За таких умов екологічна компетентність молодого спеціаліста стає основою саморегуляції його поведінки у всіх сферах життєдіяльності, не лише професійної (виробничої, дослідницької, управлінської тощо), вона спрямовує його поведінку у сфері суспільних відносин (виконання ролей громадянина, споживача, члена територіальної громади тощо), а також поведінку у сфері сімейно-побутових відносин та культурно-дозвільної діяльності.

Отже, урахування зазначених особливостей екологізації вищої освіти при формуванні професійних компетенцій технічних спеціалістів сприятиме підвищенню багатогранності їх підготовки та ефективнішому формуванню екологічно вмотивованих фахівців технічних спеціальностей.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО ФАХУ»

*Усенко О.В., к.б.н., доц.,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків
elenausenko15@gmail.com*

Навчальна дисципліна «Вступ до фаху» відноситься до циклу природознавчої та екологічної підготовки бакалаврів за спеціальністю «Екологія», яка забезпечує формування системних знань із майбутньої професії і визначає шляхи їх отримання, забезпечує первинну підготовку до формування знань з інших професійних дисциплін.

Предметом дисципліни є вивчення принципів/закономірностей розвитку взаємозв'язків в системі «техносфера – біосфера», зв'язків між техногенним навантаженням і забезпеченням техногенної безпеки біосфери та раціональним використанням природних ресурсів.

Метою викладання дисципліни «Вступ до фаху» є формування уявлень про свою професію, шляхи досягнення професійного удосконалення в ній; формування початкових знань на базі загальних понять і термінологій екології, які забезпечать можливість сформувати знання і навички з головного предмету своєї спеціальності і усвідомити значення для формування своїх професійних знань переліку фундаментальних і професійних дисциплін, одержання початкових вмінь щодо прийняття самостійних рішень.

Основними задачами є:

– формування початкових знань екології та неоекології. Засвоїти ключові поняття з екології та неоекології, простежити становлення поняття екології та його подальше трансформування. Зрозуміти причини багатозначності визначень того чи іншого поняття, вміти пояснювати суттєву різницю між визначенням окремих понять, знати історію розвитку спеціальності, ознайомитися з міжнародним досвідом підготовки фахівців. Опанувати початковими здібностями прийняття самостійних рішень.

– ознайомлення з моделлю фахівця в інноваційному освітньому просторі та шляхами послідовного придбання знань, кваліфікаційними вимогами до спеціаліста екологічних спеціальностей. Усвідомлення ролі та значення усного та тестового контролю, рейтингової оцінки знань як найбільш оптимальних форм забезпечення оптимальних знань та їх якості.